

Літэратура

- 1 Rymer, J. M. The String of Pearls / J. M. Rymer, T. P. Prest [Электронны рэсурс]. – Режим доступу: https://en.m.wikisource.org/wiki/The_String_of_Pearls. – Дата доступу: 07.04.2023.
- 2 Sweeney Todd: The Demon Barber of Fleet Street Lyrics [Электронны рэсурс]. – Режим доступу: <https://www.allmusicals.com/s/sweeneytodddemonbarberoffleetstreet.htm>. – Дата доступу: 07.04.2023.
- 3 Король і Шут – Todd [Электронны рэсурс]. – Режим доступу: <https://reproduktor.net/gruppa-korol-i-shut/todd-albom/>. – Дата доступу: 17.04.2023.
- 4 Горшенёв, М. О зонг-опере TODD. Последнее интервью / М. Горшенёв [Электронны рэсурс]. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=Rt-4Lw6Vxo&t=34s>. – Дата доступу: 08.04.2023.
- 5 Король і Шут. Офіцыйны сайт групы [Электронны рэсурс]. – Режим доступу: <http://www.korol-i-shut.ru/disco/>. – Дата доступу: 07.04.2023.

УДК 821.161.3-2*Р.Баравікова

А. В. Піменава

ДРАМАТУРГІЧНЫ ТАЛЕНТ РАІСЫ БАРАВІКОВАЙ: П'ЕСА “БАРБАРА РАДЗІВІЛ”

У артыкуле разглядаюцца вобразы, праблематыка, канфлікт п'есы Р. Баравіковай “Барбара Радзівіл”. Аўтар прыходзіць да высновы пра арыгінальныя падыходы пісьменніцы да стварэння шэрагу жаночых партрэтаў сапраўдных гістарычных постацей, чаму спрыяюць востры канфлікт, трагічны фінал, напружанае дзеянне драмы, раскрыццё псіхалогіі і матывацыі ўчынкаў герояў.

Драматургічнае мастацтва патрабуе ад аўтара ведання тонкасцяў ігры на сцэне. У п'есе маналогі і дыялогі павінны быць незацягнутымі, канфлікт – заостраным, а стылістычнае афармленне тэксту не павінна перагружацца выяўленчымі сродкамі. Цікава, што ў сённяшнім беларускім мастацтве слова да драматычнага роду літаратуры ўсё часцей сталі звяртацца жанчыны-пісьменніцы. Р. Баравікова, Л. Рублеўская, В. Коўтун і іншыя творцы ў жанры драмы ўбачылі актуальны псіхалагічна-філасофскі спосаб выяўлення жаночай сутнасці. А. Каралёва сцвярджае: “Аўтаркі ўсё мацней заяўляюць аб сабе, матывуючы тым, што са сцэны павінен гучаць не толькі мужчынскі, але і жаночы голас са словамі, напісанымі менавіта жанчынай, дзе былі б шчыры боль, радасць, адчай, падтрымка. Для дасягнення гэтага трэба знайсці не толькі займальны сюжэт п'есы, але і свой характар гераіні” [1, с. 412].

Адна з самых рамантычных гісторый беларускага Сярэднявечча – трагічная гісторыя кахання польскага караля Жыгімонта Аўгуста і прадстаўніцы роду Радзівілаў – пакладзена ў аснову п'есы “Барбара Радзівіл” Р. Баравіковай. Героямі твора з'яўляюцца рэальныя гістарычныя асобы XVI стагоддзя, таму можна гаварыць і пра пэўны дакументалізм п'есы. Р. Баравіковай удалося тонка спалучыць мастацкі вымысел і праўдзівы падзеі мінулага. Існуюць два розныя варыянты п'есы “Барбара Радзівіл”: першы ў выглядзе драмы, другі – у выглядзе паэмы. У 1992 годзе п'еса пісалася як вострасюжэтная драматычная паэма і была ўключана ў зборнік “Люстэрка для самотнай”. Як сцвярджае А. Каралёва, “у самой аўтаркі была задума стварыць шэраг жаночых партрэтаў і праз жанр драматычнай паэмы раскрыць жаночы характар” [1, с. 413].

Галоўны герой твора – Жыгімонт II Аўгуст – князь Вялікага Княства Літоўскага, а затым кароль Польшчы, пастаўлены перад складаным выбарам – каханне ці інтарэсы ўлады. Але ні адзін кароль ажаніцца па любові не можа, бо не мае права на асабістае жыццё і таемныя сардэчныя прыхільнасці, ён – дзяржаўны чалавек. Таму словы Жыгімонта ў тэксце гучаць вельмі пранікнёна:

Ніколі не скупіўся на шчадроты,
Цяпер уважце вы мае турботы,
Хачу давесці: здарылася так,
што я парушыць мусіў завядзёнку.
Не палічыўся з даўнім этыкетам
і... без кароннай рады выбраў жонку.
З ёй павянчаўся, кляўся перад Богам,
што будзе ў нас адна цяпер дарога!
Заняты быў апошнім часам крайне,
таму дасюль трымаў свой шлюб у тайне... [2, с. 181].

У маналогу Жыгімонта паўстае цэнтральная праблема п'есы – наступствы таемнага вячанання і парушэння каралеўскага закона аб шлюбе, процістаянне волі бацькоў. Будуючы ўласнае шчасце, князь не здолеў выстаяць у барацьбе паміж добром і злом, свабодай і залежнасцю. Р. Баравікова абазначае галоўны канфлікт гэтай гістарычнай драмы наступным чынам: улада і пачуцці – несумяшчальныя з'явы, у імкненні захаваць першую ў ахвяру прыносіцца каханы чалавек.

Напружанае дзеянне, востры канфлікт, трагічны фінал п'есы Р. Баравіковай можна параўнаць з класічнай шэкспіраўскай драмай. Аўтарка здолела перадаць унутраныя ваганні героя, супрацьборства паміж чалавекам і ўладай, асабістым і агульнадзяржаўным. У Жыгімонта не было іншага выбару – ён павінен быў прыняць усталяваныя законы кіравання княствам. Адзін з герояў п'есы так акрэслівае ўсю сутнасць князя як дзяржаўнай асобы: “Характару няроўнага выявы! // Ты папіраеш інтарэс дзяржавы. // Твой шлюб не для таго каб цешыць страсць. // Павінен думаць, што ён Польшчы дасць!” [2, с. 190].

Жыгімонт разрываецца паміж здаровым сэнсам і жарсцю. Яго падтрымліваюць толькі браты Барбары, родны брат Мікалай Руды і стрыечны брат Мікалай Чорны, аднак і яны бачаць мэтай свайго жыцця найперш магчымасць наблізіцца да ўлады:

Вось тут якраз падумаць мог бы ён.
З кім два гады так прагна дзеліць ложка...
Ды што казаць! Яму мы дапаможам
Барбары трэба знікнуць! Адцурацца!
Тады яе ён стане дабівацца.
З усёю апантанасцю, шалёна!

Глядзі, і блісне нам тады карона! [2, с. 138]

Бона Сфорца лічыць учынак сына (вячанне з Барбарай) дурасцю маладога ўзросту, што можа прывесці да адмаўлення дасягненняў на шляху да ўлады: “Спачатку думалася, – маладосці грэх... // Няўжо сцяпець такое я павінна? // Упэўнена, без выключэння ўсе // на Захадзе адвернуцца ад сына” [2, с. 186]. Р. Баравікова не спрашчае вобраз Боны, паказваючы яе ўнутрана складанай асобай. З аднаго боку, гераіня здаецца пераканальнай, моцнай, бескампраміснай. Ёю кіруюць толькі інтарэсы дзяржавы, яна бязлітасная, не шкадуе нават уласнага сына. З другога – Бона імкнецца да таго, каб сын прачнуўся ад агіднага сну і стаў моцным уладаром без слабасцей.

Вобраз Барбары Радзівіл таксама глыбокі, не абмежаваны роляй ахвяры, яе характар пададзены ў развіцці. Бона Сфорца акцэнтуюе ўвагу над тым, што Барбара –

бесплодная ліцвінка і распусніца, для якой важна толькі захаваць уладу. Пісьменніца знаходзіць вельмі ўдалыя словы і сродкі, каб паказаць глыбіню і шчырасць пачуццяў і трагічнасць кахання Жыгімонта і Барбары:

І ніводнай спрэчкі,

а толькі мігаценне гэтай свечкі.

Яе задзьмухну. Сёння ноч як сажа.

Хай цемрай нашы целы звяжа [2, с. 192].

Такім чынам, у гістарычнай драме ў дзвюх дзеях “Барбара Радзівіл” Раіса Баравікова імкнулася стварыць шэраг жаночых партрэтаў славуных постацей мінулага і праз іх паказаць жаночы характар. Так, вобраз Барбары акрэсліваецца ў кантэксце праблем кахання і некахання, маральнасці і амаральнасці. У п’есе роля гэтай гераіні актыўная, яна раскрываецца праз перажыванні, унутраны свет, жаночую мудрасць і душэўную чысціню. Бона Сфорца паказана ўнутрана складанай асобай, якой таксама ўласцівы чалавечыя слабасці. У п’есе паўстаюць праблемы класічнай шэкспіраўскай драмы: свабоды і адказнасці ў прыняцці рашэнняў, выбару паміж чалавечым “я” і служэнню грамадству.

Літаратура

1 Каралёва, А. Жаночы і мужчынскі погляды на вобраз Барбары Радзівіл (па п’есах Р. Баравіковай і А. Дударова) / А. Каралёва // Жёнщина. Образование. Демократия : материалы 5-й Междунар. науч.-практ. конф., Минск, 6–7 декабря 2002 г. / Жен. ин-т «Энвила» ; сост. Г. И. Шатон ; редкол. : Л. А. Черепанова [и др.]. – Минск : ЭНВИЛА, 2003. – С. 412–414.

2 Баравікова, Р. Люстэрка для самотнай : вершы, пераклады і драматычная паэма / Р. Баравікова. – Мінск : Маст. літ., 1992. – 206 с.

УДК 821.161.3-3*А.Брава

Т. В. Пімінёнкава

ЖАНОЧЫЯ ВОБРАЗЫ-АРХЕТЫПЫ І ІХ ТРАНСФАРМАЦЫІ Ў БУЙНОЙ ПРОЗЕ АЛЕНА БРАВА

У артыкуле разглядаецца разнастайнасць і трансфармацыя вобразаў-архетыпаў у буйной прозе А. Брава. Прааналізаваны вобразы галоўных гераінь раманаў пісьменніцы “Садомская яблыня” і “Менада і яе сатыры” і іх суаднесены з вобразамі-архетыпамі антычнай міфалогіі. Зроблена выснова, што гэта сінтэтычныя вобразы, якія маюць рысы розных жаночых архетыпаў.

Тэрмін “архетып” прапанаваў псіхолаг Карл Густаў Юнг у XX стагоддзі. Пад гэтым паняццем вучоны разумее “калектыўнае бессвядомае, якое захоўвае чалавечы вопыт як рэпазіторый (англ. repository – склад, сховішча) і ў той жа час сама папярэдняя ўмова гэтага вопыту ёсць у вобразе свету, які сфармаваўся яшчэ ў спрадвечныя часы. У гэтым вобразе з цягам часу выкрышталізоўваліся пэўныя рысы, так званыя архетыпы, або дамінанты. Гэта сілы, багі, вобразы дамінуючых законаў, рэгулярна паўтаральных падзей і прынцыпы агульных заканамернасцяў, якім падпарадкоўваецца паслядоўнасць вобразаў. У той ступені, у якой гэтыя вобразы з’яўляюцца вернымі адлюстраваннямі псіхалагічных падзей, іх архетыпы, г. зн. іх асноўныя рысы, выдзеленыя ў працэсе